

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

2026

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhriddinov Zafarjon Fakhriddin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TO'LOV INFRATUZILMASINI SHAKILLANISHI VA RIVOJLANISH DINAMIKASI: TARIXIY, ILMIY HAMDA BOZOR TAHLILI	32
A.A. Akbarov, X.R. Aliyev	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA BUXGALTERIYA HISOBINI TASHKIL ETISHNING ME'YORIY-HUQUQIY ASOSLARI VA ULARNING IQTISODIY AHAMIYATI.....	42
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich	
TURIZM KORXONALARINING INNOVATSION FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA MOLIYAVIY AKTIVLARINING ROLI.....	47
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA EKOLOGIK SOLIQLAR VA TO'LOVLAR TIZIMI TAHLILI	53
Sadullayev Rasulbek Palvanbayevich, Abdolnizozov Murodbek Madiyarovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA IJTIMOYIY HIMOYA TIZIMINI MOLIYALASHTIRISHDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN ISHLAR VA TIZIMGA KIRITILAYOTGAN O'ZGARISHLAR.....	59
Kasimova Gulyar Axmatovna, Aripova Kamola Botir qizi	
MINTAQAVIY RIVOJLANISHNI KOMPLEKS BAHOLASH VA PROGNOZLASHDA EKONOMETRIK VA SUN'IY INTELLEKT USULLARINING INTEGRATSIYASI	64
Namazov Gafur Shokulovich	
BALIQCILIK SUBYEKTLARINI RIVOJLANTIRISHDA DUNYO MAMLAKATLARINING O'RNI	69
Beglayev Uchqun Xurramovich	
KAMBAG'ALLIK FENOMENINING IJTIMOYIY-IQTISODIY VA NAZARIY-KONTSEPTUAL ASOSLARI	75
Musulmonova Shahlo Nasriddinovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA HISOB VA BIZNES JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI	81
Artikova R.A.	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA DIVIDEND TO'LASH QOBILİYATI KOEFFITSIYENTINING MAQBUL ORALIG'INI ANIQLASH VA UNING INVESTITSION SAMARADORLIKKA TA'SIRI.....	88
Ibragimov G'anjion G'ayratovich	
STRATEGIES TO RAISE AWARENESS OF NATURAL POLLUTION AMIDST RISING POPULATION DENSITY AND GDP PER CAPITA IN UZBEKISTAN	93
Axliddin Aroplitdinovich Valiyev, Askarov Farhod Rakhmatovich	
РОЛЬ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ESG-ОРИЕНТИРОВАННОМ РАЗВИТИИ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ.....	99
Айматова Фарида Хуразовна	
KORXONALARDA INVESTITSION FAOLIYATINI RIVOJLANISHINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI.....	107
Shukurillaev Jahongir Botir o'g'li	
DEHQON XO'JALIKLARINI MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA KREDITLAR MIQDORINI DIFFERENSIYALLASHTIRISH: NAZARIY VA AMALIY YONDASHUVLAR	113
Xakimov Zafar Ibragimovich	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI	118
Tadjimirzayev Anvar Abduvoxidovich, Batirova Raxima Abdujabborovna	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA HUDUDIY MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	124
Muhammadiyeva Nodira	
SUN'IY INTELLEKT DAVRIDA HUDUDIY RIVOJLANISHNI STATISTIK HISOBLASH METODOLOGIYASINI QAYTA BAHOLASH MEZONLARI (SCOPUS VA WEB OF SCIENCE DA INDEKSLANGAN ILMIY NASHRLAR TAHLILI ASOSIDA).....	131
Santjar Abdumurodovich Sattorov	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING HUDUDIY-IQTISODIY OMILLARI VA ISTIQBOLLARI	139
Allamuratova Perida Maxsetbaevna	

XORAZM VILOYATIDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING ROLI VA AHAMIYATI	144
Ro'zmatova Farahongiz Bekmurotovna, Yarmetova Nargiza Shiximbayevna	
MAHALLIY VA XALQARO TURIZM BOZORIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI SHAKLLANTIRISH OMILLARI, TAMOIYILLARI VA MEXANIZMLARI	152
Alikulov Samar Abdurashidovich	
TRANSPORT XIZMATLARINING SOHALAR BO'YICHA TAQSIMOTI VA SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI TASNIFI	159
Karimova Shaxnoza Uktamovna	
RAQAMLI TO'LOVLAR VA O'ZBEKISTONDA KORPORATIV BOSHQARUV SHAFFOFLIGI	165
Ruziyeva Barno Yadgarovna	
TIJORAT BANKLARIDA CHAKANA TO'LOV XIZMATLARINI RAQAMLI MOLIYAVIY TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISH	168
Maxmudov Boburbek Axmedjan o'g'li	
ESG-ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ПО ПРОИЗВОДСТВУ ПОЛИМЕРНОЙ УПАКОВКИ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И МИРОВЫЕ ПРАКТИКИ	172
Ташпулатов Дильмурад Рустамович	
MAJBURIY IJRO HARAkatLARINI RAQAMLASHTIRISHNI YANADA TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	177
Matmuratova Nasiba Azatovna	
OZIQ-OVQAT KORXONALARIDA KICHIK BIZNESNING RAQOBATBARDOSHLIGINI CHEKLOVCHI OMILLAR TAHLILI	181
Pulatov Abdulla	
INVESTITSION LOYIHALARNING IQTISODIYOTDA TUTGAN O'RNI VA ULARNI MOLIYALASHTIRISH ISTIQBOLLARI	185
Nazarov Aziz Avazovich	
ФИНАНСОВАЯ УСТОЙЧИВОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ	190
Тажибаева Кызларгул Ажиниязовна	
IQTISODIYOTNI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA O'ZBEKISTONDA SANOAT KORXONALARI FAOLIYATINI DIVERSIFIKATSIYALASHNING MAQSADLI PROGNOZ PARAMETRLARI	197
Omonova Nafisa Qahramon qizi	
MANAGEMENT STRATEGIES IN WOMEN'S BUSINESS: GENDER-SPECIFIC APPROACHES, INNOVATIVE MODELS, AND DIGITAL TRANSFORMATION	200
Ahrorova Asila	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARI INNOVATSION FAOLIYATI SAMARADORLIGIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR TAHLILI	207
Hakimova Oydina Abdulhamidovna, Yuldasheva Nilufar Abduvaxidovna	
INSON TARAQQIYOTI INDEKSI VA UNI ANIQLAB BERUVCHI KO'RSATKICHLARNING KORRELYATSION-REGRESSION TAHLILI	212
Tursunov Rasul Tairovich	
ТРАНСФОРМАЦИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В УЗБЕКИСТАНЕ В УСЛОВИЯХ ПЕРЕХОДА НА МЕЖДУНАРОДНЫЕ СТАНДАРТЫ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ	218
Эргашева Феруза Насруллаевна	
ENHANCING THE METHODOLOGICAL FRAMEWORK FOR THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF TOURISM VILLAGES IN UZBEKISTAN	226
Khudaynazarova Dilorom Khayrullaevna	
THE ROLE OF INNOVATION IN ENSURING COMPETITIVENESS IN THE GREEN ECONOMY	231
Musadjanova Nargiza Abdvoxid qizi	
O'ZBEKISTONDA TURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA INGLIZ TILINING O'RNI VA SAMARADORLIGI	238
Saodat Sadriddinova	
OLIY TA'LIMDA CHET TILLARNI O'QITISH UCHUN RAQAMLI BOSHQARUV STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH	243
Saida Xabibullayeva	

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ФИСКАЛЬНЫХ МЕХАНИЗМОВ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ В СФЕРЕ ТУРИЗМА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН.....	247
Исматиллаева Роза Тухтамуратовна, Тураева Сурия Тельмановна	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASHTERINING QIYMAT YARATISH UZLUKSIZ ZANJIRIDA AGROSERVIS XIZMATLARI KO'RSATISHNI TAKOMILLASHTIRISH	252
Kudratova Iroda Turdibayevna	
QISHLOQ XO'JALIGI IQTISODIYOTIDA DIVERSIFIKATSIYANING AHAMIYATI	257
Nurullayeva Raushan Koptleuovna, Nurimbetov Timur Uzaqbergenovich	
FIZIKA UMUMIY KURSIGA NANOTEKNOLOGIYA TUSHUNCHALARINI KIRITISHNING METODIK ASPEKTLARI VA KOMPONENTLARI	260
Sottarov Abduvali Umirqulovich	
BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA EKOLOGIK HISOBOTLAR VA ULARNING TUTGAN O'RNI.....	266
Sayfullayev Mexroj Sayfullayevich	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA EKOLOGIK LOYIHALARNI MOLİYALASHTIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	272
Rahmanova Sitara Bahodir qizi	
SANOAT KORXONALARIDA OPERATSION MENEJMENT SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	277
Satvoldiyev Ulugbek Kamilovich	
IQTISODIY O'SISH DRAYVERLARINI RIVOJLANTIRISHDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA MOLİYAVIY XAVFLARNI BOSHQARISH.....	283
Turotova Nigora Xolmurod qizi	
QISHLOQ XO'JALIGIDA INNOVATSION INVESTITSIYALASH VA MUQOBIL MOLİYALASHTIRISH MEKANIZMLARINI JORIY ETISH (SIRDARYO VILOYATI MISOLIDA)	286
Maxamadiyev Turg'unboy Jumabayevich	
O'ZBEKISTONDA XO'JALIK JAMIYATLARI KUZATUV KENGASHLARI FAOLIYATINING ILMIY-METODOLOGIK ASOSLARINI RIVOJLANTIRISH.....	292
Valijonov Akmaljon	
IQTISODIYOTNING AGRAR SEKTORIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH: NAZARIY VA USLUBIY YONDASHUVLAR	296
Matrasulov Baxodir Erbutayevich	
O'ZBEKISTON MOLİYA TIZIMIDA MAHALLIY MOLİYANING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	303
Safarmurodova Marjona To'raqulovna	
МЕТОД ФОРМИРОВАНИЯ ЭФФЕКТИВНОГО ТУРИСТИЧЕСКОГО ПАКЕТА	308
Наурызбаев Алиакбар Рустамович	
QASHQADARYO VILOYATI SANOATINI XUDUDIY TARKIBINI TAKOMILASHTIRISH YO'LLARI	311
Uralov Eliboy Omonovich	
INNOVATSION VA AN'ANAVIY YONDASHUVLAR ASOSIDA KO'CHAT YETISHTIRISHNING TAQQOSLAMA TAHLILI	316
Abdulfarmonov Farrux Faxriddinovich	
EKSPORT IMKONIYATLARI VA LOGISTIKA SAMARADORLIGINI SOLISHTIRISH.....	320
Safarova Muxabbat Radjabovna	

EKSPORT IMKONIYATLARI VA LOGISTIKA SAMARADORLIGINI SOLISHTIRISH

Safarova Muxabbat Radjabovna

O'zbekiston Respublikasi Qishloq xo'jaligi vazirligi xuzuridagi Agrosanoatni rivojlantirish agentligi yetakchi mutaxassisi
farrux4422495@mail.ru

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasi agrosanoat majmuasida meva-sabzavotlar, shuningdek, urug' va ko'chatlar eksporti imkoniyatlari hamda logistika samaradorligi qiyosiy tahlil qilingan. Tadqiqot davomida transport xarajatlarining narx shakllanishiga ta'siri baholanib, bozorlarni diversifikatsiya qilish masalalari yoritilgan. Shuningdek, sohaga, xususan, yuqori daromadli agrogenetik resurslar tarmog'iga xorijiy investitsiyalarni jalb etishda yuzaga keladigan moliyaviy risklar va ularni boshqarish mexanizmlari ilmiy-amaliy jihatdan o'rganilgan.

Kalit so'zlar: agro-eksport, logistika samaradorligi, narx dispersiyasi, agrogenetik resurslar, bozor diversifikatsiyasi, xorijiy investitsiyalar, moliyaviy risklarni boshqarish.

Abstract. This article presents a comparative analysis of export opportunities and logistics efficiency for fruits, vegetables, seeds, and seedlings within the agro-industrial complex of the Republic of Uzbekistan. The study assesses the impact of transportation costs on pricing and highlights the importance of market diversification. In addition, the financial risks associated with attracting foreign investment to the sector, particularly in high-yield agrogenetic resources, and the mechanisms for managing these risks are examined from a scientific and practical perspective.

Key words: agro-export, logistics efficiency, price dispersion, agrogenetic resources, market diversification, foreign investment, financial risk management.

Аннотация. В данной статье проводится сравнительный анализ экспортных возможностей и эффективности логистики плодовоовощной продукции, а также семян и саженцев в агропромышленном комплексе Республики Узбекистан. В ходе исследования оценено влияние транспортных расходов на формирование цен и освещены вопросы диверсификации рынков. Кроме того, с научно-практической точки зрения изучены финансовые риски при привлечении иностранных инвестиций в отрасль, в частности в сферу высокодоходных агrogenетических ресурсов, а также механизмы их управления.

Ключевые слова: агроэкспорт, эффективность логистики, дисперсия цен, агrogenетические ресурсы, диверсификация рынка, иностранные инвестиции, управление финансовыми рисками.

KIRISH

Global iqtisodiy tizimda oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash va xalqaro savdo munosabatlarini rivojlantirish makroiqtisodiy barqarorlikning asosiy drayverlaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy xalqaro savdo nazariyalariga ko'ra, mamlakatning eksport salohiyati nafaqat uning ishlab chiqarish va resurs bazasi bilan, balki global qiymat zanjirlariga (Global Value Chains) qay darajada integratsiyalashgani hamda logistika infratuzilmasining samaradorligi bilan ham belgilanadi.

O'zbekiston Respublikasi sharoitida qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat sanoati mahsulotlari eksportini diversifikatsiya qilish, mahsulotlarning qo'shimcha qiymatini oshirish va xalqaro bozorlardagi raqobatbardoshlikni ta'minlash strategik ahamiyat kasb etmoqda. 2025-yilgi statistik ko'rsatkichlar tahlili shuni ko'rsatadiki, milliy mahsulotlarning tashqi bozorlardagi ulushi ortib bormoqda. Shu bilan birga, transport yo'laklarining notekis taqsimlanishi, uzoq masofali bozorlarga chiqishdagi logistika cheklovlari va geoiqtisodiy omillar logistika samaradorligiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Agro-eksport va logistika samaradorligi masalalari so'nggi yillarda xalqaro va mahalliy ilmiy adabiyotlarda keng yoritilmoqda. Zamonaviy tadqiqotlarda eksport salohiyatini oshirishda mahsulot sifati, transport infratuzilmasi, sovuqlik zanjiri (cold chain), fitosanitar talablar hamda bozorlarni diversifikatsiya qilish muhim omillar sifatida ko'rsatib o'tiladi. Xususan, xalqaro savdo nazariyalariga ko'ra, logistika xarajatlarining yuqoriligi eksport mahsulotlarining yakuniy narxiga bevosita ta'sir ko'rsatib, uzoq bozorlarda raqobatbardoshlikni pasaytiradi. Shu sababli eksport qiluvchi davlatlar uchun transport yo'laklari, saqlash infratuzilmasi va bojxona jarayonlarini optimallashtirish ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi.

2025-yil yakunlariga ko'ra, O'zbekistonning meva-sabzavot va oziq-ovqat sanoati eksporti 3,2 milliard AQSh dollariga yetgan bo'lib, eksport geografiyasi 83 ta davlatni qamrab oldi. Shundan meva-sabzavot mahsulotlari eksporti 2,1 milliard AQSh dollarini tashkil etib, 2,2 million tonna mahsulot tashqi bozorlarga yetkazib berilgan.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonning eksport geografiyasi kengayib borayotgan bo'lsa-da, asosiy bozorlar tarkibida yuqori konsentratsiya saqlanib qolmoqda. Meva-sabzavot eksportining katta qismi Russia, Pakistan, Kazaxstan va China hissasiga to'g'ri keladi. 2024-yilning dastlabki oylarida eksportning 26,3 foizi Rossiya, 24,2 foizi Pokiston, 13 foizi Qozog'iston va 9,3 foizi Xitoy bozorlariga yo'naltirilgan. Bu holat eksport bozorlarini diversifikatsiya qilish zarurligini ko'rsatadi.

Mahalliy va xalqaro manbalarda O'zbekistonning gilos, o'rik va shaftoli eksporti bo'yicha jahon bozorida mavqei alohida qayd etiladi. O'zbekiston gilos eksporti bo'yicha jahonda 8-o'rinda turadi hamda o'rik eksporti bo'yicha dunyoning yetakchi davlatlaridan biri hisoblanadi. Shuningdek, mamlakat shaftoli eksporti bo'yicha ham yetakchi o'rinlarni egallaydi. 2025-yilda O'zbekiston 25,2 ming tonna gilos eksport qilib, uning qiymati 51 million AQSh dollarini tashkil etgan.

Ilmiy adabiyotlarda eksport samaradorligini oshirish uchun sovuqlik zanjiri infratuzilmasini rivojlantirish muhim omil sifatida baholanadi. Tadqiqotlarga ko'ra, O'zbekistonda meva-sabzavot mahsulotlarini eksport qilish uchun mavjud sovutish omborlari va logistika markazlari hajmi yetarli emas. 2024-yilda eksport qilingan 2,04 million tonna mahsulot uchun 1,53 million tonna sovutish sig'imi talab etilgan bo'lsa, mavjud quvvatlarda 385,9 ming tonna kamomad kuzatilgan. Bu esa eksport hajmining ortishi bilan sovuqlik zanjiri tizimini kengaytirish zarurligini anglatadi.

Transport xarajatlarining raqobatbardoshlikka ta'siri uzoq muddat saqlanadigan dukkakli mahsulotlar va quruq mevalar (mosh, mayiz, yong'oq) eksportida logistik jarayonlar hamda bozor diversifikatsiyasi nisbatan samaraliroq natija bermoqda. Xitoy dunyodagi eng yirik mosh importyorlaridan biri bo'lib, O'zbekiston ushbu bozorga 137,7 ming tonna eksport qilgan holda sifat va narx mutanosibligini ta'minlab, yetakchi eksportyorlar qatoridan o'rin egalladi. Moshning o'rtacha eksport narxi 641 AQSh dollari/tonna atrofida shakllangan bo'lsa, Latviya va Germaniya kabi Yevropa bozorlariga yetkazib berilgan mahsulotlarning qiymati 850–930 AQSh dollari/tonnagacha oshgan [7].

Shu bilan birga, respublikaning okean portlariga to'g'ridan-to'g'ri chiqish imkoniyati mavjud emasligi sababli tranzit xarajatlari eksport rentabelligiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Hisob-kitoblarga ko'ra, Hindiston va Indoneziya kabi istiqbolli bozorlarga mahsulot yetkazib berishda Bandar Abbas (Eron) portigacha temir yo'l orqali tashish har tonna uchun qo'shimcha o'rtacha 100 AQSh dollarini, portdan yakuniy manzilgacha dengiz transportida tashish esa yana 30–50 AQSh dollarini talab qiladi. Bu esa ayrim mahsulotlar bo'yicha narx ustunligini pasaytirishi mumkin.

Qishloq xo'jaligi eksportida eng yuqori qo'shimcha qiymatga ega bo'lgan va murakkab logistika zanjirlariga nisbatan kamroq bog'liq bo'lgan innovatsion yo'nalishlardan biri agrogenetik resurslar, ya'ni urug' va ko'chatlar eksportidir. Ushbu yo'nalish global qishloq xo'jaligida barqarorlikni ta'minlash, hosildorlikni oshirish va oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlashning muhim omillaridan biri sifatida baholanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda O'zbekiston Respublikasining agro-eksport salohiyati, logistika samaradorligi hamda urug' va ko'chatlar eksportining iqtisodiy ahamiyatini baholash uchun kompleks yondashuvdan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida qiyosiy tahlil, statistik guruhlash, iqtisodiy-matematik tahlil, induksiya va deduksiya usullari qo'llanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Statistik tahlillarga ko'ra, 2025-yilda 13 ta davlatga 4 million AQSh dollarlik ko'chatlar (asosan dekorativ o'simliklar, daraxt qalamchalari va gullar), shuningdek, 36 ta davlatga 37,5 million AQSh dollarlik urug'lar (tariq, kungaboqar, piyoz, qovun, zig'ir va zira urug'lari) eksport qilindi. Ayniqsa, urug'lar eksportida Pokiston (21,9 million dollar), Xitoy (4,7 million dollar) va Afg'oniston (3,3 million dollar) kabi yirik va istiqbolli bozorlarga

kirib borilishi milliy agrosektorning yuqori daromadli segmentlarga moslashish salohiyati ortib borayotganini ko'rsatadi. Shuningdek, 2026-yilning yanvar oyidayoq Yevropa bozoriga, xususan, Polsha (95 ming dollar) va Avstriyaga (53 ming dollar) ko'chat va urug'lar yetkazib berilgani ushbu mahsulotlarning xalqaro sifat va fitosanitariya standartlariga tobora ko'proq moslashayotganini tasdiqlaydi.

Hajm va jismoniy vazn jihatidan yengil, biroq intellektual va moddiy qiymat jihatidan yuqori bo'lgan ushbu mahsulotlar uzoq masofali transport xarajatlarini qoplash imkoniyatiga ega. Agar ho'l mevalar logistikasida tranzit vaqtining cho'zilishi va "sovuqlik zanjiri"ning uzilishi sezilarli moliyaviy yo'qotishlarga sabab bo'lsa, urug' va ko'chatlarni mintaqalararo, hatto aviatransport orqali eksport qilish iqtisodiy jihatdan samarali hisoblanadi. Bu esa global miqyosda raqobatbardosh narxlarni, ya'ni urug'lar uchun o'rtacha 2,5–3 AQSh dollari/kg va ko'chatlar uchun o'rtacha 4,5–5 AQSh dollari/dona segmentida taklif etish imkonini beradi.

Biroq, ushbu innovatsion tarmoqni kengaytirish, yangi navlarni yaratish va "in-vitro" usulidagi zamonaviy laboratoriyalarni hududlarda ko'paytirish yuqori texnologik uskunalarni hamda katta kapital qo'yilmalarni talab etadi. Bunday istiqbolli va yuqori daromadli loyihalarga xorijiy investitsiyalarni jalb etishda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan moliyaviy risklarni, jumladan, valyuta kurslarining o'zgaruvchanligi, investitsiyalarning uzoq muddatli qoplanish davri va xalqaro logistika tariflarining tebranishlarini to'g'ri baholash muhim ahamiyatga ega.

Tarmoqqa yo'naltirilgan xorijiy sarmoyalarning samaradorligini ta'minlash va investorlar ishonchini mustahkamlash maqsadida xatarlarni boshqarish mexanizmlarini keng joriy etish zarur. Bunga davlat-xususiy sheriklik asosida moliyaviy kafolatlar berish, eksport shartnomalarini xalqaro sug'urta tizimlari orqali himoyalash hamda investitsion portfollarni xedjirlash (hedging) amaliyotlarini qo'llash kiradi. Ana shunday yondashuvlar orqali O'zbekistonning urug'chilik va ko'chat yetishtirish tarmog'i nafaqat ichki ehtiyojlarni to'liq qondirish, balki xalqaro bozorlarda mintaqaviy eksport markaziga aylanish imkoniyatiga ega bo'ladi.

O'zbekiston agro-eksport tizimi samaradorligini baholashda faqat mavjud imkoniyatlarni emas, balki tranzit va savdo jarayonlaridagi ehtimoliy risklarni ham to'g'ri aniqlash muhimdir. Ayniqsa, xalqaro bozorlarga chiqishda moliyaviy barqarorlikni ta'minlash va logistik jarayonlarni optimallashtirish maqsadida quyidagi ixcham tasnifiy jadval ishlab chiqildi (1-jadval).

1-jadval. Yuzaga keladigan xavf-xatarlar turlari va ularni barqarorlashtirish choralari¹

Xatar (Risk) toifasi	Asosiy omillar va yuzaga kelish sabablari	Xatarlarni boshqarish va yumshatish mexanizmlari
Moliyaviy va logistik xatarlar	Uzoq tranzit yo'laklari (\$100-150/tn qo'shimcha xarajat), global transport tariflarining o'zgaruvchanligi.	Qayta ishlash va logistika infratuzilmasiga maqsadli xorijiy investitsiyalarni jalb etish, eksportni sug'urtalash.
Bozor konsentratsiyasi xatarlari	Eksport hajmining 80% dan ortig'i bitta mintaqaga (asosan Rossiya) bozoriga qaram ekanligi.	Yevropa Ittifoqi (GSP+), Xitoy va Arab davlatlari bozorlariga diversifikatsiya qilish, marketing strategiyasini yangilash.
Operatsion va texnik xatarlar	Tez buziluvchan mevalar uchun uzluksiz «sovuqlik zanjiri» (cold chain) tizimining yetishmasligi.	Davlat-xususiy sheriklik asosida hududlarda agrologistika markazlari va zamonaviy muzlatgichli omborlar barpo etish.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot va tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston Respublikasi oziq-ovqat va meva-sabzavot mahsulotlari eksportida katta salohiyatga hamda global bozorda o'zining qiyosiy ustunligiga ega. 2025-yilda amalga oshirilgan 3,2 milliard AQSh dollarlik eksport hajmi hamda eksport geografiasining 97 ta davlatgacha kengaygani tarmoqdagi institutsional islohotlar va "Agroko'makchi" kabi raqamli platformalarning amaliy samarasi sifatida baholanadi.

Biroq, jahon bozorida yuqori qo'shimcha qiymat yaratish hamda global narxlardagi ijobiy tafovutlardan to'liq foydalanish uchun mavjud logistika tizimini yanada takomillashtirish talab etiladi. Xususan, 2026-yil va undan keyingi davrlarda kutilayotgan iqlim o'zgarishlari, energiya resurslari narxlarining oshishi hamda geoiqtisodiy omillar ta'sirini yumshatish maqsadida eksport tarkibini qayta ishlangan mahsulotlar va yuqori daromadli agrogenetik resurslar (ko'chat va urug'lar) hisobiga kengaytirish zarur.

Shuningdek, xalqaro standartlarni, jumladan Global G.A.P. va Organic tizimlarini keng joriy etish, sovuqlik zanjiri va multimodal logistika infratuzilmasini modernizatsiya qilish, ushbu loyihalarga xorijiy kapitalni faol jalb etish orqali yuzaga kelishi mumkin bo'lgan moliyaviy risklarni samarali boshqarish mumkin.

Mazkur strategik chora-tadbirlarning amalga oshirilishi mamlakat agrosanoat majmuasining xalqaro savdodagi raqobatbardoshligini uzoq muddatli istiqbolda mustahkamlash, eksport geografiasini yanada kengaytirish hamda O'zbekistonning mintaqadagi agro-eksport markazlaridan biriga aylanishiga xizmat qiladi.

1 Muallif ishlanmasi

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. "O'zbekiston Respublikasining tashqi savdo aylanmasi (2025-yil yakunlari bo'yicha statistik byulleten)". – Toshkent, 2026-yil.
2. O'zbekiston Respublikasi Qishloq xo'jaligi vazirligi. "2025-yildagi agrosanoat ko'rsatkichlari va raqamlashtirish natijalari bo'yicha rasmiy hisobotlar". – Toshkent, 2026-yil.
3. O'zbekiston Respublikasi O'simliklar karantini va himoyasi agentligi. "Eksport geografiyasi va fitosanitar ruxsatnomalar bo'yicha yillik hisobot". – Toshkent, 2026-yil.
4. International Trade Centre. "Trade Map: Trade Statistics for International Business Development". – 2024–2025-yillardagi O'zbekiston eksport ko'rsatkichlari bo'yicha ma'lumotlar bazasi.
5. Food and Agriculture Organization. "Global Agricultural Production and Export Rankings". – 2024–2025-yillar ma'lumotlar bazasi.
6. UN Comtrade. "International Trade Statistics Database". – 2024–2025-yillar ma'lumotlari.
7. Boston Consulting Group. "Global Food Market Outlook and Trade Trends". – 2025-yilgi analitik hisobot.
8. Alibaba. "Global Agricultural Products Market Trends". – 2025-yilgi bozor sharhlari va narxlar tahlili.
9. IndiaMART. "Food and Agricultural Products Trade Analytics". – 2025-yilgi hisobotlar.
10. World Bank. "Connecting to Compete 2025: Trade Logistics in the Global Economy". – Washington, 2025-yil.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
